

Mestertyven – ide til et drama

*'Han er ikke en mand, der søger at forføre andre, tværtimod
fraråder han dem, at føre et sådant liv'*

*'En ide, som vist nok i høj grad vil egne sig
for dramatisk behandling'*

Indledende note. En mestertyv er en forbryder med en enestående færdighed og snilde.

Kierkegaard var 21 år gammel, da han over et halvt år skrev en række notater til et drama over temaet mestertyven. Han skrev dem i vinteren 1834-1835, nemlig den 12. og 17. september 1834, 16. december 1834 og 29. januar 1835, samt 9. februar og 15. marts 1835.

Hvordan eller hvorfra Kierkegaard har fået ideen til et drama om en mestertyv, er ikke til at sige. Det kan tænkes, at han har fået ideen i forbindelse med opførelsen på Det kongelige Teater, hvor han kom meget, af Daniel-François-Esprit Auber (1782-1871) og Eugène Scribes (1791-1861) røveropera *Fra Diavolo eller Værtshuset i Terracina* (*Fra Diavolo, ou L'hôtellerie de Terracine*, 1830), der bygger på den italienske røveren Michael Pezzas (1760-1806) kriminelle aktiviteter.

Røveroperaen blev første gang opført herhjemme den 19. maj 1831, og blev spillet den 15. september 1834, det vil sige, få dage efter, at Kierkegaard gør sit første notat om mestertyven. Det blev for eksempel også spillet den 29. januar 1835, samme dag som Kierkegaard skriver tre notater om mestertyven. I sæsonen 1834-1835 blev *Fra diavolo*, udover ovennævnte, spillet følgende datoer 15. september, 31. oktober, 16. december, og 8. april, og det kan, som nævnt, meget vel tænkes, at Kierkegaard har set operaen.

Det kan også tænkes, at han har fået ideen ved at læse T. Ph. Hansens *Archiv for danske og norske Criminalhistorier, eller mærkværdige Domfældtes Levnet, Forbrydelser og Straf* (1834), hvor den kriminelle Peder Mikkelsen, i overskriften til artiklen om ham, netop omtales som 'såkaldt mestertyv', eller ved at læse levnedbeskrivelsen om Morten Frederiksen, der kaldes for 'den berygtede mestertyv'.

Kierkegaard interesserede sig for det kriminelle sagsområde, som det for eksempel fremgår af essayet om det tragiske, fra 1843, se andetsteds her i bogen, hvor Kierkegaard ser på en mulig formidlende omstændighed i forbindelse med tyverier. Kierkegaard havde ikke ovennævnte værk af T. Ph. Hansen i sit bibliotek, derimod havde han, efter han skrev notaterne om mestertyven, anskaffet sig Frands Mart. Langes *Udvalg af danske og*

udenlandske Criminelsager og af mærkelige Forhandlinger om saadanne, samlet efter Retsacter, de bedste fremmede Værker og fra andre Kilder, der i perioden 1836-1841 udkom i syv bind.

I sin notater om mestertyven nævner Kierkegaard en række kriminelle, nemlig henholdsvis tre danske forbrydere, samt en tysk, en fransk og en italiensk forbryder.

Den ene ud af tre danske kriminelle, som Kierkegaard omtaler, er mestertyven Morten Frederiksen.

Vi kender til hans levnedsløb gennem bogen *Den berygtede Mestertyv og Rasphuusfange Morten Frederiksens sandfærdige Levnetshistorie* (1820), der er skrevet på baggrund af kriminalakter, og et foredrag der blev holdt af P. L. Benzon den 11. februar 1826 i Studenterforeningen (artiklen *Kort omridt af Morten Frederiksens Levnetssløb*, gengivet i *Criminalhistorier uddrag af danske justits-acter*, ved P. L. Benzon, bind 1, københavn 1827). På det tidspunkt sad Morten Frederiksen, efter, som der står i den førstnævnte levnedbeskrivelse om ham, 'mangfoldige sælsomme eventyr', i fængsel på livstid på Kastellet. Han havde begået en lang række indbrud herhjemme, samt i Sverige og Tyskland.

Han havde en dårlig opvækst. Hans moder døde da han var helt lille, og faderen da han var otte gammel. Han kom i lære som snedker, men brød lærekontrakten. Han var meget rastløs, og rejste efterfølgende en del rundt, herhjemme og i udlandet. Han blev anholdt et utal af gange, men det havde altid, før anbringelsen i fængslet på Kastellet, lykkedes ham at flygte, selvom han havde været lænket. Han tilstod et mord han ikke havde begået, kun for at få mulighed får, når han skulle flyttes til en anden arrest i en anden by, at flygte, hvilket lykkedes (ved at lave et kunstigt ben af halm og klude, med en strømpe på, som fangevogteren lænkede fast), og han understøttede andre kriminelle økonomisk.

Den anden af de danske kriminelle, som Kierkegaard omtaler, er den førnævnte mestertyv Peder Mikkelsen (1762-1809).

Han var en så kendt figur i samtiden, at han i 1800, som 38 årig, blev tegnet, iført hånd- og fodlænker, af Nicolai Abildgaard (1743-1809). Han begik en lang række indbrud herhjemme og Tyskland. Han sad blandt andet i fængsel i Spandau, som det lykkedes ham at flygte fra, ligesom det lykkedes for ham at flygte, når han herhjemme blev fængslet.

Peder Mikkelsen var, som Morten Frederiksen, som otte årig blevet forældreløs, men modsat Morten Frederiksen, der til dels havde familie, der tog sig af ham, så var Peder Mikkelsen helt overladt til sig selv. Han tiggede, fik senere arbejde hos en landmand, kom i smedelære, men blev mishandlet så meget af svendene, at han forlod lærepladsen. Hans kriminelle løbebane tog nu fart.

Hans sidste anholdelse fandt sted i 1802, og fra da af var det slut med et liv i frihed. De følgende syv år, frem til hans død i 1809, sad han i fængsel. Her fik han tilladelsen til at arbejde som drejer, noget han havde lært,

da han var i militæret, og hans arbejder blev solgt både inde i og udenfor fængslet.

Den tredje og sidste danske kriminelle som Kierkegaard nævner i sine notater om mestertyven, er Søren Andersen Kagerup (1811-1832), der adskiller sig fra de to andre ovenfor omtalte danske kriminelle, idet han kun var fængslet en gang, og at han blev henrettet.

Han havde en dårlig opvækst. Da han var dreng blev hans fader og moder skilt, og efterfølgende passede han for det meste sig selv. Han kom på landet, hvor han gjorde tjeneste hos forskellige landmænd.

Da han var atten år gammel begik han et frækt røveri, som han i første omgang slap godt fra, men da han ikke kunne lade være med at prale med de penge, det havde lykkedes ham at stjæle, blev han anholdt. Som Kierkegaard skriver, så tilstår han frimodigt, og tager sin straf. Og straffet var hård, nemlig fængsel på livstid.

Søren Andersen Kagerup var en hidsig, åbenmundet og stridig person, og han havde det ikke godt med de øvrige fanger. I fængslet finder der et voldsom overfald sted på fangen Johannes Davidsen, og den halvfjerdsårige livstidsfange Morten Christiansen, udpeger, overfor fangevogterne, Kragerup, som en af deltagerne i overfaldet. Kagerup blev så vred over anmeldelsen, at han dræbte Morten Christiansen. Der var tale om overlagt mord. Han blev idømt dødsstraf, og henrettet i 1832.

Det er fra præsten Carl Holger Visbys (1801-1871) serie af artikler i ugeskriftet *Borger-Vennen* nr. 20-24, fra 1832, med titlen *Psykologiske bemærkninger over den med øxen henrettede morder Søren Andersen Kagerup*, at vi kender til Kagerups liv og levned. Kierkegaard kendte Carl Holger Visby, og roser ham som en god prædikant, og som en mand der, inden for fængslets mure, formåede at gøre indtryk på selv de mest forhærdede forbrydere. Carl Holger Visby talte med Søren Andersen Kagerup til det sidste, og måtte konstatere, at et hovedtræk i hans karakter var en fuldkommen ligegyldighed overfor livet.

Den ene af de tre udenlandske kriminelle som Kierkegaard omtaler er den velklædte, lapsede franskmand Louis Dominique (Bourguignon dit) Cartouche (1693-1721).

Han blev tidlig smidt ud hjemmefra, og sluttede sig til en tyvebande i Normandiet. Senere blev han anfører for en bande kriminelle, der i Paris og omegn, begik en lang række tyverier, røverier og mord. Mange af hans medkriminelle i banden var kvinder og mænd fra det bedre borgerskab.

Det var en af hans medkriminelle der forrådte ham. Cartouche blev anholdt og dømt til døden. Inden han blev henrettet, tilstod han alle de forbrydelser han havde begået, og afslørede alle bandens medlemmer og deres synderegister, en opremsning der efter sigende tog en hel nat og det følgende morgen. Cartouche var, som det (også) fremgår hos Kierkegaard, en særdeles dristig kriminel.

Den anden udenlandske kriminelle som Kierkegaard nævner, er førnævnte italienske røver Fra Diavolo, der er udødeliggjort i Auber og Scri-

bes røveropera *Fra Diavolo eller Værtshuset i Terracina*, som Kierkegaard, som nævnt, efter alt at dømme har set.

Fra Diavolo, Broder Djævel, var pseudonym for strømpevæveren Michael Pezza. Han var leder af bande kriminelle, der huserede i og omkring Napoli i det sydlige Italien. Han kom i fængsel og blev dømt til døden, men blev benådet, fik en landejendom, årpenge og udnævnt til oberst, fordi han var gavnlig for militæret, da franskmændene samme år angreb Italien. I 1806 blev han imidlertid, på grund af dårlig opførsel, bortvist.

Han rejste til Kalabrien, lige nord for Sicilien, og samlede der flere hundrede løsladte kriminelle, og andre anløbne personer, og forsøgte et politisk kup, idet hans, som Kierkegaard skriver, sociale element var fremherskende. Men uden held. Efter et par måneders kamp blev han taget til fange, anklaget for forræderi, kendt skyldig og hængt.

Den tredje og sidste udenlandske kriminelle, som Kierkegaard nævner i sine notater om mestertyven, er den tyske dobbelte rovmorder Johann Paul Forster (født 1791).

Han voksede op i en religiøst hjem i en forstad til München. Faderen var løsarbejder. Som ung arbejdede Forster, der blev kaldt for 'gode lille Paul', som gartner og var i militæret. Hans kriminelle løbebane startede med tyverier af mindre genstande og småbeløb, i forbindelse med hans arbejde som gartner. Senere blev der tale om mere omfattende tyverier. Da han var i militæret deserterede han en del gange, ofte fordi han skulle være sammen med sin kæreste, den første var kokkepigen Babetta, som han havde mødt et af de steder hvor han var ansat som gartner, en anden og senere kæreste var den enlige moder Margareta Preiss, der havde et barn uden for ægteskabet.

Forster var fire og tyve år gammel da han, i 1816, blev stillet for retten, anklaget for tyveri og udeblivelse fra militæret. Han fik tre og et halvt års fængsel, men kom ud før tid. Kort efter begår han et brutalt dobbeltmord i München på en butiksindehaver og dennes tjenestepige. Forster ville skaffe penge, så han kunne gifte med Margareta Preiss, eller som Kierkegaard skriver, for at skaffe ham en bedre fremtid i hans elskendes arme. Men han blev anholdt, og idømt fængsel på livstid.

Kierkegaards notater om mestertyven er, som nævnt, hentet fra *Papirerne*.